Briefwisseling tussen Menno ter Braak en Everard Bouws 1930-1935

Menno ter Braak en Everard Bouws

Editie: Stichting Menno ter Braak

bron
n.v.t.

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/braa002brie28_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. Stichting Menno ter Braak

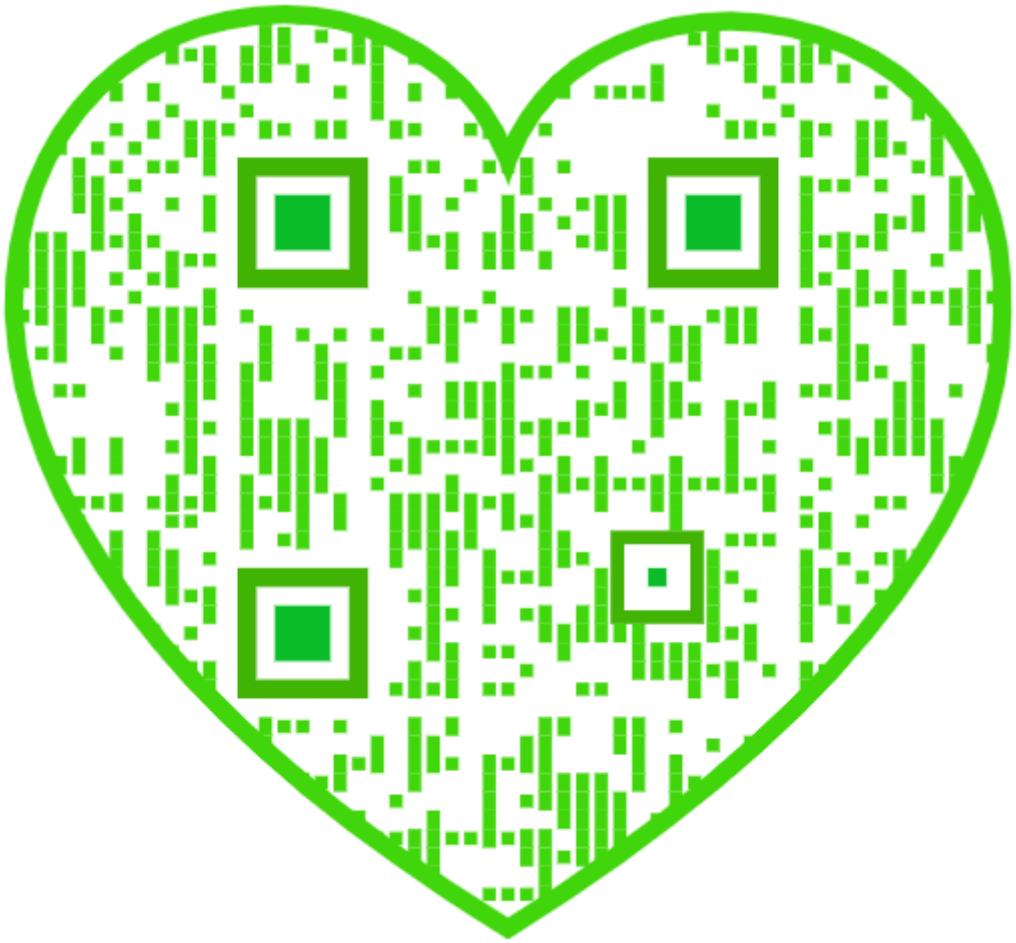

aant.

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Eibergen, 23 juli 1930

Eibergen, 23 Juli 1930

Beste Bouws

Inderdaad, je hebt mij met dit testimonium van ‘onverdachte’ zijde meer genoegen gedaan, dan ik je in kort bestek zou kunnen meedeelen. Om de bekende ‘gunstige critieken’ geef ik niet, of liever: geeft mijn slechter Ik natuurlijk wel een beetje. Om een brief als die van du Perron zou ik werkelijk eenigszins gelukkig kunnen zijn, juist ook al, omdat ik hem in het geheel niet ken. Wat ik bijzonder waardeer, is zijn appreciatie van het boek als levensbeschouwing, als geheel dus; want tenslotte is inderdaad alle lof over stijl etc. voor mij van nul en geener waarde; ik zal niet ontkennen, dat ik me er soms door geflatteerd voel, maar dat werkelijke *contact* met den criticus, waarover ik het ook op de laatste pagina van het ‘Carnaval’ even heb gehad, komt alleen, als hij de poging tot bevrijding er in weet te herkennen. Ik ken van du Perron eigenlijk alleen door en door zijn prachtig ‘Gebed aan den harden Dood’ (is dat niet de juiste titel? De sfeer ken ik in ieder geval nauwkeurig), waaraan ik me onmiddellijk verwant voelde, vooral door de bijzondere, on-burgerlijke partij, die hij met den dood daar speelt. Verder heb ik hem, ik vermoed geheel ten onrechte, verdacht van Chasalle-allures, waarom weet ik zelf niet, misschien uitsluitend op den naam af, zooals iemand, die Flaubert als lievelingsauteur had, omdat hij nooit iets van hem had gelezen.

Ja waarachtig, dit is het eerste oordeel buiten mijn zeer beperkten intiemen kring (ik bedoel daarmee natuurlijk *niet* den litterairen kring!), dat ik werkelijk beschouw als een ontmoeting. Niet, omdat het gunstig is, maar omdat het van een gelijkgerichte geest afkomstig is.

Alleen: ook ik, s.v.p., behoor tot de *halve* bevrijden! Daarom ben ik leeraar en secretaris-generaal en verliefd soms en zooveel meer. Het is eenigszins gemeen (cum grano salis) van du Perron, dat hij mij deze dingen voor de voeten werpt, alsof ze mij werkelijk ter harte gingen. Dat ik leeraar ben, is bovendien een quaestie van geld, die hij op zijn Rittergut gemakkelijk kan critiseeren, maar waaraan nu eenmaal geen lieve vaderen of moederen helpt. Slechts een millioentje aan steekpenningen kan daar een oplossing brengen.

Ik hoop eind Juli voor eenige dagen in R'dam te komen, om te verhuizen; ik eet dan wel in Caland, zal anders zeker een poging doen, je te bezoeken aan de Zeekant. Naar het tijdschrift ben ik zeer benieuwd; alleen lijkt me een conditio sine qua non, om er *tegelijkertijd* minstens drie de nek om te draaien! Voor een nieuwe en betere concentratie zou ik alles voelen. En dan financieren met roemeensche percenten uit perspompen gewonnen.

Ik had een zeer prettige week in Londen. Een raar volk overigens. Daarover aan tafel wel meer.

De brief van du Perron stuur ik je deze week terug. Ik zou hem graag aan één intimus laten lezen, waartegen je zeker geen bezwaar hebt?

h.gr.

t.t. Menno ter Braak

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum.

aant.

aant.

aant.

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

Scheveningen, 4 augustus 1930

4-8-'30

Beste ter Braak,

Je zult wel begrepen hebben, dat ik in de aanwezigheid van El. de Roos, met wie ik met genoegen kennis maakte, mijn tijdschriftplannen liever niet ter sprake bracht: het lijkt mij ongewenscht te veel menschen te betrekken in een onderneming welke nog nauwelijks in het embryonale stadium is. Waar ik je nu de eerste weken wel niet zien zal, wil ik trachten je een vluchtig idee te geven van de luchtkasteelen, je kan er dan ook het wijze hoofd eens over laten gaan.

Indien ik een voldoende persoonlijk inkomen had om de engineering business te verlaten, zou ik het liefst de opzet van een weekblad voorbereiden. Een weekblad van behoorlijk formaat, b.v. 4 vel, dat in elk opzicht jong zou moeten zijn, niet jongens-achtig natuurlijk, maar een gezonde zakelijke opzet met goede organisatie beiderzijds (redactioneel en administratief), voor alles een open weekblad, waarin voor iedereen, mits levend en ‘up to the mark’ plaats zou zijn. In het algemeen dus een geperfectioneerde ‘Groene’ (ook typografisch!) maar dan een blad waarin niet à outrance ‘hardheid’ moest worden betracht. Als voorbeeld kon ik waarschijnlijk beter het Amerikaansche weekblad ‘The Nation’ noemen, dat van hetzelfde karakter is als Mencken's ‘American Mercury’, een ding met een kern van vaste medewerkers, nochthans een open tribune voor een ieder, die iets te zeggen heeft. Waarin ook niet alles zijn vastgetrapte hoekje heeft: een boekbespreking mits het een ‘feature’ *is*, wordt als de feature geplaatst, zoo goed als een andere maal een philologisch essay, een studie over de Jazz, of een ballade op Sing-Sing.

Waarom zou zooiets in Holland niet kunnen bestaan? Het is bijna te goed om waar te zijn, maar ten slotte, als de zaak propagandistisch goed wordt aangepakt maak ik me sterk dat er een kern van ± 4000 abonné's bij elkaar te krijgen is. Vergeet vooral ook Indië niet, ik weet uit eigen ervaring dat er honderden op ondernemingen en buitenposten zitten, die eenvoudig snakken naar een levende stem, die in wanhoop sabbelen op een Haagsche Post en een Groene. Hoe moet iemand die open is voor

goede dingen op de hoogte komen van wat in dit land van waarde verschijnt, geloof je dat ik je Carnaval gekocht zou hebben op grond van de lectuur van Donkersloot's bespreking, mijn God, een dergelijk artikel na een dag op de kaden van Prioh! Wie anders dan wat half-zachte vrouwen lezen in Indië de Nederlandsche literaire tijdschriften?

Ik ben er absoluut zeker van dàt het kan, er zijn voldoende jonge schrijvers, die los kunnen komen als er de zekerheid is op reflectie bij een geestelijk ebenbürtig publiek en ze hun werk behoorlijk betaald krijgen; en er is een voldoende terrein, maar... ik zie, in mijn omstandigheden, geen kans om voor de opzet voldoende tijd vrij te maken: het zou een full-time job zijn, zelfs in het voorloopige stadium.

Nauwelijks is er het alternatief van een maandblad; alleen, voor ‘geldgevers’ is dat een veel minder aantrekkelijke propositie. Ik zou wel kans zien om een deel van de met [talkie]-manipulaties op de Amsterdamsche beurs verdiende millioenen in een fonds over te hevelen, mits ik betrokken idealisten maar iets kon voorspiegelen van toekomstige rentabiliteit, maar een ‘rendabel’ maandblad is natuurlijk een hersenschim, terwijl, wat in dit geval belangrijker is, de kans op daadwerkelijke beïnfluenceering van een ‘markt’ in een of ander, aan actualiteit vast zit.

Nochthans, ik wil het probeeren. Want wat ik van een weekblad zei, geldt voor een maandblad evenzeer: aan een verjongde en levende ‘Gids’ is niet minder behoefte, voor publicisten en voor publiek, dan aan een betere Groene. De duiten zullen wel in kleinere porties loskomen, maar er is dan ook veel minder noodig.

Om te kunnen beginnen heb ik natuurlijk een zekere voorloopige opzet noodig en daarbij in de eerste plaats steun, actief of passief, van menschen met een zeker prestige als publicist. B.v. een nominale redactie met jou, Du Perron, Slauerhoff (passief!) en Vic Vriesland als redacteuren, eventueel mezelf er nog bij als redacteur-secretaris of als administrateur, de verdere ‘kern’ is er natuurlijk zonder moeite aan te trekken. Een maandblad dus, niet strikt literair, maar wel sterk op goede tekst georienteerd, een ding waarin menschen als jij, de plaats kunnen krijgen die hun toekomt, een duidelijke samentrekking van het levende element uit de bestaande tijdschriften, een daadwerkelijke concentratie. De onttakelde ‘[feuilles mortes]’, ‘vergulde winckels’, etc. zullen dan hun eigen dood wel sterven!

Laat me eens iets hooren, vergeet me vooral niet te berichten wanneer je weer eens naar deze [Wester]-stranden afzakt.

So long.

Bouws

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum.

aant.

aant.

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Eibergen, 7 augustus 1930

Eibergen, 7 Aug. 1930

Beste Bouws

Dat ik je dadelijk antwoord op je brief, is niet te danken aan een klare conceptie, die in mijn hoofd ligt, maar ik wil je toch dadelijk even in beginsel laten weten, dat ik het plan in den vorm, waarin je het giet, zeer zou toejuichen, het meest zou ik ook voelen voor een weekblad; hier is inderdaad de term, 'dat het in een behoefte zou voorzien', nog geen gemeenplaats! Als je dat ondoenlijk lijkt, schijnt mij een maandschrift geen kwaad idee en voor een redacteurschap onder jouw zakelijke leiding zou ik ook veel voelen. Laat je echter dadelijk zeggen, dat ik ten opzichte van het publiek veel pessimistischer ben dan jij. Ik geloof niet, dat het publiek die behoefte voelt, zooals wij die voelen. Er zijn m.i. te veel kategorieën, die best tevreden zijn met wat ze hebben: de litteratuur met de Vrije Bladen, de dominé's met De Stem, de leesgezelschappen met De Gids. Of er een ander publiek überhaupt bestaat? Ik wil je geenszins ontmoedigen, maar evenmin mijn zienswijze verhelen. Daarom schreef ik je al voor de grap, dat je er tegelijk drie andere tijdschriften bij zou moeten opdoeken.

Er zijn dan ook twee dingen, die mij allereerst noodzakelijk zouden schijnen. Primo: uitgebreid 'onderhandsch' overleg voor er iets officieel van het plan bekend wordt, zoodat bij publicatie een *overdonderende*, niet tot de bekende zure grapjes aanleiding gevende lijst van medewerkers zou kunnen gepubliceerd worden. In verband daarmee zou ik er sterk voor zijn, dat onderhandelingen werden aangeknoopt met de redactie van de Vrije Bladen, om het tijdschrift dit jaar te laten eindigen en te laten opgaan in het nieuwe (niet officieel, maar practisch). Eenzelfde accoord zou kunnen getroffen worden met de serieuze medewerkers van Den Gulden Winckel. Mijn bedoeling hiermee is deze, dat de communis opinio niet kan zeggen, dat er weer een nieuw overbodig tijdschrift is geboren, verder, dat de versnippering van de krachten der medewerkers wordt vorkomen. Ik zelf zou in geen geval 'verraad' willen plegen tegenover de Vrije Bladen, wier tijdelijk bestaan ik geenszins door dik en dun bewonder, maar aan wier initiatief ik toch mijn publicatiekansen te danken heb. Ik neem verder aan, dat de redactie van de V.Bl. (te weten Marsman en Binnendijk) voor iedere levenskrachtiger combinatie afstand zou willen doen van haar regeering, mits de basis van het nieuwe orgaan ruim en veelzijdig zou zijn, zoodat ook hun 'poésie pure'-idealen er uiting in zouden kunnen vinden.

Dat ten eerste. Secundo zou ik je willen adviseeren, de opzet zoo *algemeen* mogelijk te houden, wat *gebied* betreft. De richting kan niet streng genoeg zijn ingesteld op het *beste*, het aristocratische, maar beperking tot het zuiver-litteraire zou m.i. funest zijn. Vaste medewerkers voor beeldende kunst, muziek, film, politiek (ik niet!) etc. etc. zouden m.i. absoluut noodzakelijk zijn, waarbij natuurlijk iedere nieuwe stem toch gehoor zou moeten vinden. Ik leg alleen maar den nadruk op het algemeene, om den opzet uit te halen boven de beperkt-nationale stijl, waarin zulks gewoonlijk geschiedt. Daarom lijkt het me ook aanbevelenswaard, in de redactie niet-litteratoren op te nemen.

Je neemt me niet kwalijk, dat ik je deze adviezen zoo à bout portant geef, maar ik stel werkelijk intens belang in je plannen, meen echter, dat ze uitsluitend kans van slagen hebben, wanneer ze een zoo solide mogelijke concentratie beoogen, niet ten koste van de scherpte (ik zou b.v. wel degelijk flinke selectie willen toepassen bij de samenstelling van de lijst der medewerkers!), maar om der wille van de bestaanskansen. Ik zou het belachelijk vinden, als de Vrije Bladen en dit nieuwe

tijdschrift naast elkaar bestonden en elkaar vliegen trachten af te vangen. Tegenover De Stem en de Gemeenschap is de verhouding heel anders; die hebben resp. hun ethisch en hun katholieke verfje. De V. Bladen zijn echter eveneens een toevallige concentratie, die langzamerhand wel eens flink herzien mag worden; het lijkt me daarom een eerste behoefte, met de redactie overleg te plegen; in dat geval zou ik me met liefde als bemiddelaar beschikbaar stellen.

Tenslotte: wat mij optimisme zou geven, zit in jouw persoonlijkheid als leidende kracht. Je weet, dat het me niet kan schelen, of 'men' mijn geschriften aan de [kiosken] kan krijgen. Maar een goed, levend tijdschrift heeft noodig een zakelijke basis, luisterende abonné's, die merken, dat ze erbij horen, dat ze vlot worden behandeld. Ik geloof, dat jij in staat zou zijn, voor die basis te zorgen. Daarom, houd me op de hoogte van je plannen en beschouw mijn bedenkingen als een bewijs van groote belangstelling. Laat deze zaak, *als* er iets van komt, volkomen *goed* beginnen, niet een nieuw tijdschriffie zijn, maar werkelijk een nieuw saamhoorigheidsgevoel in den individualistische zin inleiden. Ik laat je weten, wanneer ik weer in Rotterdam ben.

h.gr.
Menno tBr.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

1 september 1930

1 Sept. '30

B.B.

Beukelsdijk 143b is ingericht (voorloopig) en dus hoop ik je binnenkort hier te zien. Ook bij een klein drankavondje, maar liefst eerst eens 's avonds, om over je plannen te praten. Je ontving toch mijn brief met commentaar? Er schijnt iets van uitgelekt te zijn. Tenminste ik kreeg van zekere zijde vraag om informatie.

Schrijf dus even beschikbare avond?
h.gr.tt
Menno ter Br.

N.B. Brief d.P. ligt hier. Tel wordt 31516

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

[1 maart 1931]

[Aankondiging huwelijk tussen Gerda Geissel en Dr. Menno ter Braak - zie: origineel.]

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 21 augustus 1931

21-8-'31

Beste Menno,

Ik stuur je hierbij een concept-contract, waarop ik graag je bemerkingen zou willen hebben. Maak geen notities op de copy, stuur deze door naar Gistoux, ik heb hier nog een ex. zoodat ik je kritiek kan volgen. Ter toelichting het volgende. Het contract is berekend op een redactie van vijf met mij als secr. zonder stem. Gaat het alleen om Eddy, jou en mij (wat mij verreweg het liefste zou zijn) kan het ook blijven gelden, want feitelijk is het alleen ten behoeve van Zijlstra. Als je goed leest, zal je merken, dat ik elke restrictie onmiddelijk weer ophef door de bepaling dat het in laatste instantie de Red. bepaalt en beslist. Ik weet natuurlijk niet of Zijlstra het zoo slikken zal, waarschijnlijk wel omdat het in de lijn van ons gesprek is opgesteld, maar voor mij is het van meer belang wat jij en Eddy er van denken.

In afwachting
je B.

p.s. Bijgaand een brief van E., we zouden dus krijgen Roelants, jij en E. en ik daarnaast als secr. Dat lijkt me t.o. de buitenwereld inderdaad uitstekend.

p.p.s.s. ‘Criterium’ is inderdaad niet te gebruiken, ik hoor zoojuist van Schotman, dat in October een ding onder die naam met hem en Vic Vriesland als red. bij Sijthoff uitkomt. Het wordt feitelijk een soort filosofisch zusje van Donker's C.B., nur kritik.

Ik voel nog steeds weinig voor ‘het laatste Woord’, wat denk je van ‘Nieuwe Revue’, ‘Panopticum’, ‘*Forum*’? Per saldo prefereer ik ‘XXste eeuw’ als dat te gebruiken is.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Eibergen, 25 augustus 1931

Eibergen, 25 Aug. 1931

Beste Bouws

Hulde voor je snelle en diplomatische bereiktheden! Er zit nu schot in; ook zonder Schotman gelukkig.

Hierbij een doorslag van een brief aan Eddy. Je kunt daaruit lezen, dat ik alle pogingen wil doen, om versnippering tegenover het publiek te voorkomen. Hoe de redactie, bij meedoen van Marsman, zou worden gevormd, is m.i. pas een tweede; of Roelants er dan bij zou komen, kunnen we later beslissen. Dat jij een stem hebt, lijkt mij geen bezwaar, integendeel.

Het concept-contract zend ik vandaag door aan Eddy. Hierbij eenige kantteekeningen; als geheel lijkt het me zeer goed.

Sub 3. Moet hier niet iets over de hoeveelheid regels en de illustratie (eventueel toch mogelijk) worden toegevoegd?

Sub 6. Is het wenschelijk, dat wij ieder eigendomsrecht op het tijdschrift laten vallen? Vgl. verhouding Spieghel-V. Bladen!

Sub 8. Is het niet wenschelijk de term ‘kunst en letteren’ (ook sub.2) te vervangen door ‘cultureele stroomingen’ of iets dergelijks? Zoo vaag mogelijk, om alle cultureele dingen te kunnen zeggen. In dat geval lijkt mij ook de precaire paragraaf over de religie en de politiek onschadelijk.

Sub 13. Is de eerste regel niet overbodig?

Sub 14. Moet hier ook niet iets staan over ev. onkosten der redacteuren? Het is toch b.v. billijk, dat eens per maand een reis van Eddy subs. Roelants naar Rotterdam wordt vergoed. En porti en telefoon kunnen, zelfs bij een zoo actief mogelijk redactiesecretariaat, oploopen.

De naam is nog een lastige kwestie. Het is werkelijk zeer belachelijk, dat Schotman en Vic samen een ‘blaadje’ gaan openen; maar dat belet inderdaad het kiezen van den naam ‘Criterium’. Hoe het ook zij, wij kunnen dat in September in Atlanta of Sandeman trachten uit te vechten. Voorloopig moet het accent vallen op de formatie, en dan, zoo spoedig mogelijk, op de verdeeling van den inhoud en den algemeenen opzet.

Ik kom Zondag weer in Rotterdam, zit tot zoolang nog hier.

Hart.gr.,tt.

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 26 augustus 1931

26/8/'31

Beste Menno,

Nadat ik vanmiddag mijn via jou aan Eddy gezonden brief had afgestuurd, heb ik een nader onderhoud met Zijlstra gehad en daarin bevonden dat de Critisch Bulletin kwestie inderdaad serieus is. De zaak is eenvoudig deze, dat Zijlstra met het C.B. een strop heeft aangehaald, waardoor in dit opzicht zijn bewegingsvrijheid door de controle van Commissarissen minder groot is, dan hij verwachtte en gewoon is.

Ik heb hem nu een brief gestuurd, ter overlegging aan de oude sokken, waarin aangetoond wordt dat het heelemaal niet noodig is dat dit tijdschrift duizenden gaat kosten en dat er zelfs als ze goed kijken winstmogelijkheden zijn. Dit is natuurlijk onzin, bij de ruimste begrooting blijven we nog aan een paar mille verlies hangen. Zijlstra heeft mijn brief goedgekeurd, hij denkt met behulp daarvan een goede kans te hebben de zaak er alsnog begin volgende week door te jagen. Vooral omdat ik duidelijk heb kunnen aantoonen, dat er tusschen het C.B. en ons tijdschrift niet het minste verband is.

Maak je dus vooralsnog niet bezorgd, misschien was mijn brief van vanmiddag een tikje te alarmeerend. Maar je begrijpt dat ik niet wist wat ik hoorde, toen hij ueberhaupt met bezwaren kwam aandragen. We hadden nog wel geen positief contract, maar hij liet me toch de vorige week Dinsdag met de indruk dat dit feitelijk nog maar een formeele kwestie was.

Natuurlijk eischt het verdere verloop van zaken een zeer omzichtige behandeling, zoolang we hem nu niet ‘op zegel’ gebonden hebben, moeten er geen krasse stappen genomen worden en is het ons belang om Zijlstra, die werkelijk met ons is, te steunen. Ik heb daarom mijn voorloopige bevestiging van de mondelinge overeenkomst ‘verzacht’ tot een erkenning van toezegging zijnerzijds. Dit om tegenover zijn Commissarissen de indruk van voorbarigheid weg te nemen.

Nogmaals, al dit herhaalde gescharrel is vervloekt vervelend, maar er is niets aan te doen zoolang zij de sterke partij zijn. Het schijnt, dat de geboorte niet te gemakkelijk mag zijn.

Ik stuur je dit getikt om Eddy een copie te kunnen zenden, denk je er aan dat ik Zaterdag verhuis en dan woon:

JOZEF ISRAELS LAAN 7, DEN HAAG

Kunnen we Maandag misschien samen komen, ik bel je dan van kantoor wel op.

Beste groeten,

B.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 26 maart 1932

26-3-'32

Beste Menno,
Ik heb Eddy gesproken: het is inderdaad zooals jij meende ergernis over gebrek aan Anerkennung van de kant van Zijlstra. De zaak is nu tot de juiste (geringe) proporties teruggebracht, hij voelt nu wel dat het tegenover jou en mij niet juist is om het tijdschrift met de uitgeverij te identificeeren.
Wat het Mei nummer betreft, E. wil daarin zijn stuk over de revolutie, en dan in Juni ‘Coster’. Bij nadere overweging lijkt ook mij dit het beste, waarschijnlijk komt er toch nog een stuk van Slau. Ook heb ik nog dat groote essay van Bep over Schnitzler.
Eddy zit nogal in gedonder over de afwikkeling van zijn scheiding, hij sprak er gisteren van om naar jou toe te gaan om uit deze atmosfeer te geraken.
Tot kijk
je B.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Zutphen, 23 juni 1932

Zutfen, 23 Juni '32

B.E.
Hierbij de zending Marsman retour, benevens een stukje over Mussolini-Ludwig, dat misschien in het september-nummer kan.
Om je de waarheid te zeggen: ik ben van geen van beide producten van Marsman bijzonder verrukt, maar *slap voor opname van beide*, het is voor mijn gevoel alles echo van vroeger, geen ‘nieuw geluid’. Bovendien is het schrijven in cahier-stijl

eigenlijk te sterk beïnvloed door Eddy, om niet een heel klein beetje ridicuul te zijn, als men zoozeer verheven dichter is, maar in vredesnaam: als Marsman wil beweren, dat ik een ignorant ben, heb ik er niets op tegen, en ik meen, dat we best zooiets kunnen opnemen. Het bewijst onze ongevoeligheid voor persoonlijke verschillen (als particulier en redacteuren, bedoel ik). Als we dit ijskoud plaatsen, bewijzen wij immers ten duidelijkst, dat wij ons van dit soort poëtische verwijten geen snars aantrekken.

Het vers vind ik ook maar zoozoo. Een paar mooie regels, verder kan de pastoor nu, dunkt mij, wel eens op bezoek komen, om een rijbewijs voor de hemel te verstrekken; want dat branden...

h.gr.
je M.

N.B. Weet je ook, of Zijlstra het *Démasqué* al heeft laten 'ombakken'?

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 26 juli 1932

26-7-'32

Beste Menno,

Dank voor brief en zending, ik vind je stuk over de Gesprekken allervoortreffelijkst, het is naar Eddy door. Ik kan je (royale) standpunt tegenover Marsman niet geheel deelen, het is niet zoozeer de opmerking an sich als wel de kwajongensachtige manier waarop hij hem (volkomen overbodig) [inlascht], die mij irriteert. Enfin, jullie moeten het maar uitmaken, als ik iets te zeggen had, stemde ik tegen beide dingen.

Ik heb een paar dagen geleden bij Doeke het bandontwerp van het *Démasqué* gezien, een blauwe vlek op een zwart fond met witte letters. Er waren ook nog tierlantijnen op, die hij geschrapt had. Het lijkt me niet onaardig, als ik een bezwaar zou hebben, was het tegen die vermelding van Eddy's voorrede op de band.

Slauerhoff had zijn roman willen afsluiten met het stuk dat in Augustus komt, maar aangezien dit noch oplossing noch ontspanning brengt heb ik hem geraden er nog een hoofdstuk aan te plakken. We hebben dat samen uit andere stukken klaar gemaakt, naar mijn meening is het zeer goed geworden. Aangezien we het heele geval hebben gehad, lijkt het me wenschelijk om nu ook dit stuk nog maar op te nemen, dat komt dan in September.

Eddy is 25 blz. deze maal, Brulez moest dus wel vervallen; September heeft E. ± 25 blz. noodig dan hoop ik dus Brulez weg te werken.

Augustus wordt:

Greshoff	poezie	5 blz.
Eddy	Dirk	25
Vestdijk	de Vlinders	2
Slau	Roman	18
Claartje	poezie	2
Bep	essay	4
Panopticum	de Vries	5
Panopticum	jij en Eddy	3
		____
		64

De dames komen zoo wel onderaan, maar in verband met de aard van het werk lijkt me dit toch de beste verdeeling. Vindt je het beter om Claartje 3 te zetten, schrijf me dan nog p.o.

Mijn radio rede over het *Démasqué* is klaar, behalve een korte inleiding is het een zuiver referaat. Als ik het uitgetikt heb, krijg je een doorslag, misschien kan je dan hier en daar nog een verbetering aangeven.

Kreeg je ook Otten's *Mobiliteit en Revolutie*? Je las het geloof ik, al in M.S. Goed bedoeld en hier en daar wel leesbaar, maar toch geen haar beter dan zijn reputatie. Die univers-aliteit van geest van den zeeman...

m.vr.gr.
je B.

Bijgaand ter inzage nog een aardig staaltje van paters mentaliteit, please return. (v.d. [Kruik] is Hoofd Red. Nieuwe Arnhemmer)

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

4 augustus 1932

4 Aug. '32

Beste Menno,

Dank voor je brief, ik ben blij dat je mijn rede niet al te beroerd vindt. Natuurlijk is het *Démasqué* niet bepaald een gemakkelijk onderwerp, men neemt ook gauw een

te groot aantal dingen als algemeen bekend aan. Met je notities zal ik mijn voordeel doen. Ik zal ook nog iets inlasschen over de Tachtigers.

Inderdaad is het Augustus nummer wel een beetje topzwaar, maar een bezwaar vind ik dat niet, Eddy's stuk is inderdaad meesterlijk en ondanks de vele citaten vooral ook boeiend. Het volgend nummer is hij nog langer (± 28 blz.) maar daarna blijft hij binnen de 15. De rest is ook volkomen op peil, ook Louis de Bourbon vind ik in het genre (waarvoor ik overigens weinig voel) niet slecht. Hoe het mogelijk is weet ik niet, maar in Slau's stuk zijn toch nog een paar punten blijven staan. Die [zetterij] is ongeneeslijk!

Van Wessem's roman heb ik vandaag naar je toe gezonden, stuur hem na lezing direct door naar Eddy. Ik heb hem ingekeken, zonder nog een bepaald oordeel te hebben ben ik toch niet wild enthousiast.

Marsman schreef me dat zijn nieuwe roman in het najaar klaar kwam, hij vroeg of er kans op plaatsing was. Ik heb hem geschreven dat we voorloopig bezet waren, maar misschien in de 2de helft '33 ruimte hebben.

Ritter over Uyldert lijkt me niet gek, het wordt tijd dat U. eens behoorlijk op zijn nummer wordt gezet.

Het schijnt dat Boutens in *de Gids* wordt aangevallen, zou het iets zijn hem uit te noodigen bij ons te antwoorden? Hij *kan* verdomd scherp zijn, het zou een aardig relletje kunnen worden, ‘goed voor de verkoop’.

Met beste groeten, ook aan Truida
je B.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Eibergen, 5 augustus 1932

Eibergen, 5 Aug. '32

B.E,

het manuscript van ‘Een Vuistslag’ vanmorgen ontvangen en in één trek uitgelezen, voor het gemak heb ik van mijn voorloopig oordeel, dat ik aan v. Wessem zond, een doorslag gemaakt, dat ik hierbij insluit. Wil je het na lezing aan Eddy doorzenden? Ik ben niet ‘wild’, maar zeer te spreken over het geheel, het is misschien jammer, dat het begin het beste is, waardoor het slot niet de spanning heeft, die het zou moeten toekomen; maar het is tenminste nergens stom, zoals meestal in onze romanfabricage. Vergeleken bij de S. Plantage b.v. is dit een klein, zuiver, geciseleerd meesterwerk. Ik ben *voor*, over de practijk van de plaatsing zouden we moeten overleggen. Eigenlijk lijkt het mij het beste in *September* de drie romans van v.W., Marsman en mij naast elkaar te leggen en dan te zien, wat er mee te doen is (qualitatief en quantitatief). In ieder geval zal één heele roman voor jaargang 2 wel gewenscht zijn. Ik heb Marsman

ook geschreven, dat hij zijn roman eerst naar ons moest zenden; hij schijnt er bijna mee klaar te zijn.
Ik zal het ms. van de ‘Vuistslag’ aan Eddy doorzenden, zoodra ik weet, waar hij heen gaat, of hij nog in Spa blijft.
Wat zetten we in het Sept. nummer?
h.gr.
je Menno

Wanneer is je radiospeech? Je antwoordde niet op die vraag.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Den Haag, 6 augustus 1932

Jozef Israelslaan 7
Den Haag
6 Augustus '32

Beste Menno,
Hierbij ter kennisname een brief aan Eddy, stuur het zoo snel mogelijk door, want er zal nog wel eenige correspondentie noodig [zijn] voordat hij zich bij splitsing neerlegt.
Ik zond je een stuk over Ludwig aan Maurice, maar kreeg het nog niet terug, waarschijnlijk is hij met vacantie. Kan je me een doorslag sturen, dan laat ik het alvast zetten. Heb je nog een Panopticum voor deze maand?
Met beste gr.
j.E.

p.s. Waarschijnlijk spreek ik 11 of 13 September voor de Avro. Zijlstra had graag de rede een beetje tijdig ‘om de [kach.handel] ook wat op te warmen’.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

Den Haag, 7 augustus 1932

Den Haag
Jozef Israelslaan 7
7 Augustus 1932

Beste Menno,

Dank voor de toezending van de doorslag van je, zeer instructieve, brief aan van Wessem. Ik heb hem naar Eddy doorgezonden. Ik ben, na wat jij er over zegt, verlangend naar een lezing van het geheel; bij de lezing van enkele fragmenten stuitte ik weer op dezelfde onwezenlijkheid in de 'setting' welke mij ook in *Lessen in Charleston* (misschien naar verhouding overdreven) hinderde. Van Wessem's personages staan voor mijn gevoel wat al te los van de werkelijkheid, van de achtergrond die hij toch duidelijk bedoeld te geven; zijn dancing in *L.I.C.* is de dancing uit de Rivièra-prospectus, zijn zakenlieden doen geen zaken, hebben alleen een vaag gebaar etc. Nogmaals, misschien laat ik dit te zwaar wegen, mij stoort deze weltfremdheit zóó sterk, dat ik, bij vluchtige lezing het goede niet voldoende opneem.

In de brief aan Eddy van gisteren schreef ik je al over het September nummer, aan poezie had ik de twee gedichten van van Nijlen en drie of vier blz. Hendrik de Vries willen opnemen.

Met beste gr.
je E.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

10 augustus 1932

10 Aug. '32

B.M.

Je Pan. over *Links Richten* heb ik ter voorkoming van tijdverlies maar in de zetting gegeven, kan je Eddy geen doorslag sturen? Zoo neen, dan krijgt hij zoo gauw mogelijk een afdruk van de proef.

Zooals ik verwachtte verzet E. zich met hand en tand tegen de splitsing van zijn stuk, er zit dus niets anders op dan het te plaatsen. Om de *Uren* in '32 af te werken had ik willen voorstellen om een van de andere stukken te laten vervallen.

Het lijkt me onmogelijk om Eddy's lange Pan. Thee bij Ludwig in Sept. te plaatsen. Er zijn toch al twee Pan. van hem behalve nog dat verhaaltje, dat ook al blijft overliggen. Hij is weer uitbundig productief!

Het stuk van Mat. Visser kreeg ik gisteren, ik stuur je het morgen.
Hart. g.
je E.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

Den Haag, 16 augustus 1932

Jozef Israelslaan 7
Den Haag
16 Aug. '32

Beste Menno,

Het is me niet mogelijk geweest om dat gedicht van Marsman voor September door te geven, aangezien ik het nog steeds niet van Maurice terug ontving. Ik zond het Maurice op 28 Juli (aangeteekend) met nog een paar andere dingen, waaronder jouw stuk over Ludwig, maar hoorde verder niets van hem, waarschijnlijk zit hij ‘op den buiten’ en wordt zijn post niet doorgestuurd.

Alhoewel ik met het September nummer het restant van onze reserve (16 blz. per half jaar) heb opgesnoept, maak ik me toch niet bezorgd voor een paar extra pagina's, als we die absoluut noodig hebben, Zijlstra is nogal ruim in die dingen. De [kunst]druk in het 1ste half jaar is ook extra boven de 400 pagina's. Wat plaatjes betreft in het 2de half jaar, we hebben Koch in nr 7, krijgen nog Jan Greshoff over Willink (November) en zoo mogelijk een gekleurde bijlage bij dat verhaaltje van Bep. Over de laatste moet ik Zijlstra nog raadplegen.

Met mijn huwelijksvoorbereiding loopt het tot dusverre vlot, vandaag gaan we in den Haag aanteekenen. Meest waarschijnlijk trouwen we 17 of 18 October in Dresden.

Vanmorgen kreeg ik bericht van Ritter dat mijn radio rede is ‘doorgelaten’ en de datum is bepaald op Zondag 18 september 2 uur.

Hierbij Eddy's brief terug. Ik heb gisteren het geheel nog eens doorgelezen, ook nu was het me onmogelijk er werkelijk *in* te komen. Overigens komt het mij voor nog wel eenige plannen boven het werk van Herman en Coolen b.v. te liggen, al blijf ik *achter* zoo'n roman de vergissing van het uitgangspunt te zeer voelen. Van Wessem is er te zeer op uit, evenals Marsman, om modern te zijn in de zin die hij daaraan gaf in de artikelen, welke hij een paar jaar geleden in de V.B. publiceerde. Het komt mij voor, dat hij als schrijver een zeer beduidend talent is, maar als mensch toch te beperkt om een groote roman te schrijven, afgezien van het feit, dat hij klaarblijkelijk contact mist (en dus kennis van de atmosfeer) met de milieus, waarin hij zijn personages laat

optreden. Voor mijn gevoel is, vergeleken met *Een Vuistslag*, *Het Verboden Rijk*, ondanks de onevenwichtigheid en het fragmentarische, zoo al niet een meesterwerk, dan toch een geslaagde roman.

Met beste groeten
je E.

p.s. Ik kreeg inmiddels Bep's essay over Virginia Woolf en een paar verzen van Engelman, die ik morgen aangeteekend zal opzenden.

Je proeven ontving ik vanmorgen.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak (Zutphen)

20 augustus 1932

20 Augustus '32

B.M.

Kreeg je het gebonden 1ste half jaar? Het ziet er naar mijn meening heel goed uit.

Verder weinig nieuws, ik heb het Sept. nummer in de aangegeven volgorde samengesteld. Eddy's Pan. ‘De maker van de Toren’ heb ik weer moeten laten overliggen, het [kon] er niet meer bij. Hij heeft in zijn Coster vervolg weer zoodanig gecorrigeerd dat hij fl 12,50 gekort krijgt op zijn hon.

Met beste gr.
je E.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Eibergen, 20 augustus 1932

Eibergen, 20 Aug. 1932

B.E.

Het is hier zoo vervloekt warm momenteel, dat ik mijn vulpen niet kan vasthouden en dus tik.

Ik heb gisteren mijn roman: ‘Dr. Dumay Verliest...’ afgekregen, ondanks de record-temperatuur. Hij is nogal uitgedijd, 253 pag. getypt (tegen Hampton Court 176); het zijn 12 hoofdstukken van gemiddeld 20 pagina's. Ik beloofde Eddy, dat ik hem het manuscript dadelijk zou zenden; hij zal het dan weer aan jou doorsturen. Maar hij is volkomen uit mijn gezichtskring verdwenen; ik weet niet, of hij in Parijs zit, en zoo ja, waar; op mijn laatste brief heb ik nog geen antwoord ontvangen.

Hierbij de stukken voor ‘Forum’ terug. Het stuk van Bep is uitstekend en weer een van haar beste dingen, vind ik; voor natuurlijk. Blystra heb ik met eenige moeite verzwolgen; het interesseert mij hoegenaamd niet, de personen zijn vlak, het arrangement is soms op het kinderachtige af (die man, die bij den Doge komt klagen, dat hij ruzie heeft gehad, en dan plotseling met hem gaat samenzweren!). Aangezien het stuk niet van Shakespeare is, imponeeren mij de italiaansche namen niet zoo erg; ik ben tegen opname.

Het vers ‘Afscheid’ van Engelman zal wel mooi zijn; het moet door de dichters geproefd worden, ik ben blanco; ‘het woeste voegen naar den wil des mans’ kan mij eigenlijk wel gestolen worden. ‘Vrouwen’ kan mij nog minder schelen; ik voor mij vind het zonde van de pagina, maar ik zal mij niet verzetten, als Eddy en Maurice het erin willen hebben. Geloof jij aan die hopende vrouwen?

Van Zijlstra gisteren een keurig gebonden halve jaargang ontvangen. Ik heb hem bedankt voor de aardige attentie.

h.gr.,

tt. Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak (Eibergen)

26 augustus 1932

Vrijdag

B.M.

Dank voor de zending. Ook ik ben nog steeds zonder bericht van Eddy.

Maurice is vóór van W's roman, maar dringt er steeds op aan dat ‘Heineke Vos’ voorgaat. Laat Minne er dan spoedig mee komen, het moet toch eerst nog gelezen worden! Je komt nu zeker wel weer gauw afzakken. Tot ziens

je E.

Ik sta nu ‘onder de [geboden]’

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Eibergen, [22 december 1932]

Eibergen, Donderdag

B.E.

Proeven van ‘Dumay’ in [dank] ontvangen en al weer geretourneerd, het kwam wel ongeveer uit met mijn vermoedens wat de lengte betreft.

Zouden we nu niet achterin het jan. nummer (b.v. onder Panopt.) zooiets zetten als dit:

Bericht van de uitgeefster, tijdens het verschijnen van den roman ‘Dr. Dumay Verliest...’ zullen de afleveringen van Forum één vel druks meer bevatten.

We maken dan later geen desillusies. En wat het prospectus betreft nog dit. Ik zag, dat v. Kampen van *De Gids* een strook had, waarin hij de roman van Fabricius aankondigt voor den nieuwen jaargang. Zou het zin hebben (omdat in het prospectus heelemaal niets over onze plannen staat), ook iets dergelijks met ons jan. nummer te doen? Ik [merk] het niet, want mijn populariteit als romancier haalt niet bij die van F., maar voor Zijlstra zou het toch misschien een zekere voor-reclame zijn voor de boekuitgave. Denk er eens over.

Eddy schreef mij juist, dat hij een idee had voor een *brievennummer* (in den zomer dan). Het lijkt mij ook heel aardig, spoedig meer.

hart.

je M.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

Rotterdam, 24 december 1932

24-12-'32

B.M.

Ik heb met Zijlstra gesproken over een [wrapper] met aankondiging van *Dr Dumay*, om het Jan. nummer, maar in verband met het commercieele fiasco van *Hampton Court* voelt hij daar weinig voor, omdat er naar zijn idee voor de verkoop weinig nut in zou zitten. De boekhandel is nu eenmaal voor jou als romancier schichtig geworden. Forceeren kan ik dit natuurlijk niet en daarom laat ik deze kwestie verder maar rusten. Ik zal zorgen dat onder de Pan. een notitie komt betreffende de omvang.

Eddy kwam met een plan voor uitgave in brochure vorm van essays en novellen (dus als overdruk) in navolging van buitenlandsche tijdschriften. Ik vind het idee wel aardig maar zie er toch zakelijk weinig in, de Hollander is (je constateerde het indertijd in je Bijenkorf-causerie) te weinig op bezit van boeken gesteld. Mij komt het voor dat karakter en peil van de stukken die voor zoo'n uitgave in aanmerking komen het debiet toch beperken tot de lezers van *Forum* en voor die is zij m.i. weer overbodig.

Je zult in de proeven meer fouten dan gewoonlijk hebben gevonden, dit komt omdat ik ter tijdbesparing de zettingcorrectie heb uitgeschakeld. Het lijkt mij voldoende als de auteurs corrigeeren, bovendien wordt de revisie door mij toch nog weer na-gecorrigeerd. Het Jan. nummer zal op tijd verschijnen.

Ik zit midden in het Kerstfeest. Hertha is al dagen lang in de weer met het bakken van koeken. De boom is gisteren opgetuigd zoodat alles in de dierbare stijl kan worden voltrokken. Ik heb haar aangekondigd dat ik mijn best zal doen, maar pertinent weiger om *Stille Nacht, Heilige Nacht* te zingen.

Mocht je Oudejaarsavond hier in het Westen komen, kom dan bij ons, wij hebben nog enkele andere gasten en dat kan een aardige avond worden.

Het beste

je E.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws (Rotterdam)

[Den Haag, 20 juli 1933]

B.E.

Ik zond je eenige uren geleden een stukje Pan. In den trein zittend bedenk ik, dat de beide gezichten van *Otten* en *Huyts* er schitterend bij zouden staan, als de beste argumentatie überhaupt mogelijk. Zouden we ze er niet bij kunnen plaatsen?

Ik ben Vrijdag nog telefonisch bereikbaar, den heer [onleesbaar] is te bereiken bij A. Donker.

h.gr.

Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Eibergen, 23 juli 1933

Eibergen, 23 Juli '33

B.E.

Accoord inzake Panopticum. Laat dan de reproducties van de caricaturen in ieder geval weg. Je hebt gelijk, dat zou wat al te provoceerend werken. Ik zal misschien nog een kleinigheid in de proef veranderen, ten bate van Otten, overigens heb ik er onder het schrijven geen moment aan gedacht, dat het hem *persoonlijk* onaangenaam zou kunnen zijn! Maar ja...

Ik sprak eergisteren Zijlstra nog, hoe ik huwelijksannonces liet aanmaken. Ik heb den indruk, dat hij de '[Trouw]'- zaak principieel behandelen zal en, ook al spijt het hem, dat je weggaat, voor eventuele wijziging in de financieele opzet niet doof zal zijn, maar ik heb ook met hem afgesproken, dat we de zaak tot september laten rusten. Wie dan leeft, wie dan zorgt. Hoe staat het overigens met je radioplannen? Ben je al gekeurd?

Dezer dagen verwacht ik dus het proefje, zet er vooral bij, hoeveel ik desnoods moet schrappen, *graag* niet te veel!

h.gr.

tt. Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

[26 juli 1933]

Woensdag

B.E.

Ingesloten het stuk van Eddy en nog een versch Panop. van mij, dat je er, hoop ik, eventueel met verlies van een poeëm, nog in kunt werken. Proef graag omgaande naar *Eibergen*!

Ik kreeg van Eddy nog een brief over zijn geschil met jou; maar ik laat *werkelijk* de heele zaak tot september rusten. Ik ben aan rust toe en trouw 2 aug. Zullen we zoolang wapenstilstand tusschen jullie proclameeren? In September: en avant?

Over het Sept. nummer hoor ik graag zoo eens een en ander naar Eibergen. Stuur je daarheen ook ev. copie?

hart. gr.

A. Menno

P.S. We hebben nog een uitstekend essay van Vestdijk over Valéry! [Laten] we dat ook vooral niet laten liggen.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Eibergen, 29 juli 1933

Eibergen, 29 Juli '33

B.E.

Hierbij een nieuw stuk over Willem Paap, dat misschien in het *September*-nummer kan?

Je brief over de quaestie-Eddy kreeg ik; ik hoop er je binnenkort nader over te schrijven, zit nu vol met huwelijksbeslommeringen. Ik reis 2 Aug. af in de richting van Zwitserland. Vanaf *15 Aug.* ben ik weer in Eibergen. Tot *2* Aug. ben ik nog bereikbaar in *Zutfen*, p/a ds. J.L. Faber, Rozenhoflaan *2*. Kun je me daarheen misschien nog een *project* van de inhoud v.h. Sept.-nummer zenden, benevens *2 ex*. 'Forum' (Ik zou graag Forum lezen op de huwelijksreis!) van Augustus? Over de details van de inhoud kunnen we dan na 15 Aug. verder correspondeeren.

m.h.gr.

j. Menno

De gezonden copie zal ik, als 't eenigzins lukt, volgende week lezen en aan je terugzenden.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

30 juli 1933

30 Juli 1933

Beste Menno
In verband met de samenstelling van het Septembernummer het volgende. Het restant van Elsschot's roman is nog 42 pag. FORUM, waarvan er feitelijk nu 23 geplaatst zouden moeten worden om in October klaar te komen. Dit schijnt me evenwel vrijwel onmogelijk omdat we dan de volgende inhoud zouden krijgen:

Elsschot	23	
Debrot	21	restant novelle
Eddy	16	Groote dingen van de Planken
poezie	2	
Pan.	2	

Nemen we Elsschot in drieen, dan zouden we voor dit nummer 8 pag. winnen, maar het toeval wil dat er geen enkel kort stuk voorligt. Nu heb ik voor de eerste twee nummers nog niet van de reserve genomen, zoodat we als volgt zouden kunnen gaan:

Elsschot	15	
Debrot	21	
Eddy	16	
Vestdijk	18	Valéry
poezie	2	

Dat maakt 72 pag. zonder Pan. en is dus een mogelijkheid. Ik zou het liefst Eddy eens een keer overslaan, hij heeft in de loopende jaargang reeds zeer veel plaats gehad, maar in de gegeven omstandigheden stel ik dat hem toch niet voor. Alleen was er dan de mogelijkheid met 4 pag. extra:

Elsschot	23
Debrot	21
Vestdijk	18
poezie	4

Pan.	2

Of een andere oplossing met 72 pag. welke mij de beste schijnt:

Elsschot	15	
Debrot	21	
Vestdijk	18	
Walschap	14	roman fragment (heeft ook spoed)
poezie	2	
Pan.	2	

Schrijf me spoedig welke oplossing jij verkiest.
Met beste groet,

II
Ik ben met mijn taxatie van de omvang der stukken voor Sept. niet erg gelukkig geweest, de werkelijkheid is:

Elsschot	Kaas	14
Debrot	Mapen	23
Eddy	Tooneel	18
Vestd.	novelle	12
Walsch.	Fragm.	13
Slau.	Poezie	3

Verder heb ik nog wat losse blz. poezie klaar liggen. Het gaat dus tusschen Vestdijk en Walschap en ik zou er voor zijn om Walschap te nemen, het vorige nummer gaf ook al Elsschot, Debrot, Vestdijk. Graag hierover omgaand bericht naar Scheveningen. Panopticum heb ik niet deze maal, wat er nog ligt van Gr. is niet zoo, dat het m.i. alleen geplaatst moet worden. Mocht jij nog een blz. (niet daarboven) hebben, dan ging dat nog, anders moeten we maar eens een keer overslaan.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Zutphen, 1 augustus 1933

Zutfen, 1 Aug. '33

B.E.

Dank voor je brief met ‘mogelijkheden’. Ik ben het met de keuze der mogelijke stukken voor Sept. geheel eens; alleen lijkt het me beter, niet Vestdijk's essay in dit no. te zetten (want wij hebben pas zijn Emily D. gehad!), maar ‘Eén Twee Drie Vier Vijf’; dat is, als ik me wel herinner, ook korter. In dat geval zou dus een ander essay ook aan de orde zijn, derhalve dat van Eddy of van mij over Paap. Laat nu het stuk van Eddy over de acteurs maar voorgaan, dan kom ik [wel] in October,(en dan ev. in Nov. of Dec. met een fragment van den ‘Politicus’). Ik zou dan deze inhoud krijgen (ongeveer analoog aan jouw laatste schema):

1 Elsschot - 15
2 Debrot - 21
3 Vestdijk - 14 (?)
4 Eddy - 16
5 poëzie, pan. - rest.pag.

Walschap zou dan vervallen, wat *mij* niets kan schelen.

Laat je gedachten eens over dit schema gaan. Ik ben ± 16 Aug. weer in het land, maar altijd toch in *Eibergen* bereikbaar, waar men zooveel mogelijk mijn post opzendt.

Dit is mijn laatste dag als vrijgezel. Het regent.

h gr.

A.

Menno.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

[2 augustus 1933]

[Kennisgeving huwelijk tussen Dr. M. ter Braak en Ant Faber. Zie origineel.]

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

24 augustus, 1933

24 Aug. '33

Beste Menno,

Inzake die Indische betrekking is de beslissing nog steeds hangende, ik heb bij een laatste bespreking met den heer Philips een zoodanige blunder gemaakt, dat alles weer op losse schroeven is gekomen en men nu weer begonnen is om eenige andere ernstige candidaten nader aan de tand te voelen. De omstandigheden waaronder ik deze faux pas kon begaan, zijn eigenlijk uitermate komisch en teekenend voor de primitieve geestesstaat van deze groote heeren. Mij werd gevraagd met welke menschen ik vroeger in Indie al zoo in contact was geweest en ik noemde toen o.a. de naam van de voor eenige weken gestorven Mr. Kiewit de Jonge. Ik dacht daarmee een goede beurt te maken, want goede relaties met de hoogere ambtenaarskringen zijn voor een dergelijk bedrijf in Indie van het grootste belang. Nu blijkt evenwel juist deze man, die een functie had overeenkomend met die van een minister van binnenlandsche zaken, aan de totstandkoming van de NIROM-concessie groote moeielijkheden in de weg te hebben gelegd, omdat hij meende dat de omroep niet aan een op winst uit zijnde onderneming in handen moest worden gegeven. En toen de machtige hefboomen van Philips en de ANIEM de concessie toch door wisten te zetten, heeft hij daarin een aantal bepalingen ter bescherming van ideeele belangen weten op te nemen, welke de heeren natuurlijk zeer onaangenaam zijn. Verder stond deze Kiewit de Jonge bekend als een ‘ethicus’, hetgeen in Indie beteekent: toegevelijkheid tegenover de stroomingen onder de Inlandsche intellectueelen.

Natuurlijk liet de heer Philips gedurende het onderhoud niets blijken van ontstemdheid, maar uit de achterhand hoorde ik dat hij meende mij als een soort communist ontmaskerd te hebben, zoodat de zaak opnieuw aanhangig moest worden gemaakt. Tegenover de directie in Amsterdam heb ik aangevoerd, dat relaties van deze aard m.i. juist van groot belang moesten zijn, omdat de betreffende ambtenaarskringen mij wellicht met minder argwaan tegemoet zouden treden en ik wacht nu af of dit argument zal werken. Ik heb echter goede grond om aan te nemen, dat mijn kans zoo goed als verkeken is, zoodat wat Forum betreft op hier blijven kan worden gerekend.

Ik heb sinds je vertrek uit Rotterdam Zijlstra noch gezien, noch gesproken, eerst wil ik met jou overleggen of na de breuk met Eddy, waarvan de omstandigheden wel zoo langzamerhand algemeen bekend zullen zijn, mijn aanblijven ueberhaupt in het belang van het tijdschrift is. Kunnen jij en Ant misschien een van de eerste Septemberdagen komen dineeren? Ik ben thuis met vacantie tot maandag 4 Sept.

Met beste groet

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

5 oktober 1933

5 Oct. 1933

B.E.

Hierbij een stukje van Victor Varangot, dat ik, zoo mogelijk, nog graag in Nov. wilde plaatsen; het zal niet meer dan 3 pag. zijn, dus daarvoor behoeven we het niet te laten. Reden, waarom ik dit stukje pousseer:

1o Deze jongeman was eergisteren bij mij en maakt op mij een steeds aangenamere indruk; hij is nog erg stijf, zéér verlegen en moet nog loskomen; maar hij heeft iets 'veelbelovends' over zich. Ik zou hem ook daarom in een der laatste nummers nog graag wat naar voren schuiven.

2o Het stukje zelf is heel aardig, er staan geen regels te veel in, de kijk op de dingen is reëel en vrij van de gewone Schwindel.

Misschien wil je deze motiveering insluiten, als je het stukje doorzendt aan Eddy en Maurice.

Ik kreeg nog veel meer werk van Varangot te lezen, waarin veel goeds, maar alles nog te weinig losgekomen; dit hield ik er uit.

gr.,
in haast
Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Rotterdam 15 oktober 1933

R'dam, 15 Oct. '33

B.E.

Hierbij, nadat ik Donderdag even in Brussel was en daar Greshoff en Eddy zag:

1o de *verzen van Han* voor het *Dec.* nummer. Ze zijn volgens mij bijna alle goed. Nadere bijzonderheden op de enveloppe. Typografisch zal er nog wel wat aan geknoeid moeten worden.

2o twee verzen van *Jan v. Nijlen*, voor het *Dec.* nummer dus.

3o één gedicht 'Het Portret', van Binnendijk, dat Greshoff, Eddy en ik bijzonder goed vonden. Je zou er mij een persoonlijk genoegen mee doen door het nog in *Nov.* te plaatsen.

4o een panopticum van *de Graaff*, dat hij mij onlangs gaf, het lijkt mij wel aardig, voor *Nov.*

5o Twee ‘Bruine liedjes’ van Jan Gr. die ik voor de actualiteit ook liefst in *Nov.* zou plaatsen. Ze kunnen *onder* elkaar, dus zeker niet meer dan 2 pag.

6o *Vier* sonnetten van Dèr Mouw, waarvan ik ‘Spreek Vlugge[r] Woef’ *niet* zou willen plaatsen, omdat het te weinig af is. De drie andere met noot van Vic in *Dec.* Helaas heeft mevr. Dèr Mouw eenig bezwaar tegen de publicatie van het vers met het vieze woord, zoodat dit moet vervallen.

Er komt van mij waarsch. alleen nog een panopt. over v.d. Lubbe, ik wacht daarmee voor de actualiteit zoo lang mogelijk.

hart.gr.
Menno

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Rotterdam, 8 december 1933

R'dam, 8 Dec. 1933

B.

Bij het inzien van Forum van Dec. werd ik verrast door het feit, dat je jezelf, buiten weten van mij of wien ook van de redactie, en evenzeer van Zijlstra, naar mij bij informatie moest blijken, tot redacteur van Forum voor 1934 hebt verklaard. Nog afgezien van het feit, dat ik zulk een correctie achteraf en zonder mijn voorkennis in de bewuste proef uiterst unfair vind en dat ik niet begrijp, hoe je tot een dergelijke handeling bent gekomen, moet ik je er op wijzen, dat je door deze dwaze manier van doen niet alleen mij, maar ook de redactie van Forum een alleronaangenaamste poets hebt gebakken. Het lijkt mij beter om hier geen discussie over de motieven te beginnen, maar eenvoudig vast te stellen, dat je je door dit optreden als redactie-secretaris onmogelijk hebt gemaakt. Ik heb het hier niet over de wenschelijkheid van een niet-schrijver in de redactie; daarom gaat het hier niet; het gaat om het feit, dat je ons zonder eenigen vorm van raadpleging voor het fait accompli van je redacteurschap hebt gesteld.

Ik heb mij alvorens deze brief te schrijven van de juistheid der feiten overtuigd. Je hebt mej. v. Dijk opdracht gegeven, je naam in den proef in te vullen, zonder dat zij die proef verder behoefde door te zenden. Dit zegt mij meer dan genoeg. In overleg met van Vriesland en na accoordbevinding door Zijlstra deel ik je daarom mede, dat wij niet meer met je als redactiesecretaris kunnen samenwerken. Wij onzerzijds willen alles zoo onopgemerkt mogelijk tegenover de buitenwereld laten passeeren en eenvoudig in het Jan.-nummer het bericht opnemen, dat je bent afgetreden. Het zou mij persoonlijk, die altijd op vriendschappelijken voet met je heb omgegaan, zeer onaangenaam zijn, als er een schandaal van gemaakt werd. Ons besluit staat

echter vast; of je de desbetreffende handeling bij ongeluk dan wel met opzet gepleegd hebt, maakt in dezen geen verschil, zooals je, dunkt me, zelf zult moeten inzien. Een redactiesecretaris, die achteraf in den proeven verandert en zijn medewerkers een figuur laat slaan, is voor ons onaanvaardbaar.

Je zoudt me een genoegen doen, door mij aangeteekend zoo spoedig mogelijk alles terug te zenden, wat je nog aan copie en anderszins in je bezit hebt.

Het spijt mij, na alles wat je voor Forum gedaan hebt, dat ik je in dezen geest moet schrijven, maar de noodzakelijkheid ligt voor de hand.

Menno ter Braak

Doorslag: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

8 december 1933

8 Dec. 1933

Waarde Ter Braak,

Het spijt me dat je het noodzakelijk hebt gevonden mij op zulk een wijze te schrijven, dit is me pijnlijker dan het feit, dat je me, à la manière de Hitler, zonder verhoor aan de dijk zet. Ik had namelijk niet verwacht, na onze langdurige samenwerking, dat je mij a priori van kwade trouw zoudt verdenken. Had ik ook maar eenigerwijze kunnen denken, dat deze kleine aanvulling in een zakelijke mededeeling aan de lezers van belang kon worden geacht, dan had ik je daarvan toch tenminste Dinsdag j.l. kennis gegeven. Ik had de, je bekende, instructie aan mej. van Dijk gegeven in verband met de tijdnood waarin we verkeerden

Wat de zaak zelf betreft, aannemende en desgewenscht erkennende dat ik een faux pas gemaakt heb, ik zie niet, in welk opzicht ik jou, of de Redactie, een figuur heb laten slaan. Bij herlezing van de betreffende zin zal je opmerken, dat er *niet* staat: ‘de redacteuren zijn’, doch: ‘de redactie bestaat uit’. Het komt mij voor dat dit toch wel eenig principieel verschil maakt. En maakt een redactie-secretaris *als secretaris* dan geen deel van de redactie uit? Ik heb het altijd zoo gezien en meen daarom eenvoudigweg door de betreffende toevoeging in een kleine omissie jouwerzijds te voorzien.

Ik verzoek je de zaak nog eens even van deze kant te willen bezien, mocht dit je opinie niet veranderen, dan is zij ook voor mij afgedaan. Ter vermijding van misverstand wil ik nog even met nadruk constateeren, dat ik de betreffende handeling niet per ongeluk gepleegd heb, eveneens dat ik nimmer in eenig stuk een correctie heb gemaakt zonder nadrukkelijke instructie van den auteur. Bij dit stuk, dat in tegenstelling met het afscheid [v]an Du Perron, niet met persoonsnamen onderteekend

was, lag, mede in verband met de aard van de correctie naar mijn meening de zaak eenigszins anders.

Je zoudt me een genoegen doen, door me te berichten of je na deze brief meent je beslissing te moeten handhaven, ook verzoek ik je hem Van Vriesland ter lezing te geven. Aan Zijlstra heb ik een afschrift gezonden.

Met een groet,

Bouws

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

9 december 1933

9 Dec. 1933

W.B.

Je brief van gisteren heb ik ontvangen. Laat ik beginnen met je te verzekeren, dat het mij spijt, je in mijn aanvankelijke boosheid te hebben behandeld op een wijze, die je Hitleriaansch voorkwam; ik had je gelegenheid moeten bieden, je standpunt uiteen te zetten. Je hebt dat trouwens inmiddels gedaan in je brief; wij kunnen dus daarop verder gaan, wat niet wegneemt, dat dit verzuim mijnerzijds een fout tegen de goede democratische gewoonten was.

Maar dit alles heeft een dieper ondergrond, waarover ik je thans nadere toelichting moet geven. Dit eene feit, hoe zeer ook een faux pas, zou, los beschouwd, geen aanleiding zijn geweest tot een zoo scherpe reactie mijnerzijds. De vraag is echter: waarom heb je in dien proef veranderd, terwijl je mij daarvan niets meedeelde, terwijl de noodzakelijkheid ver te zoeken was (tijdnood komt dus niet in aanmerking!); en hier kom ik ook tot de kern van de quaestie. Er was voor de desbetreffende verandering geen andere noodzaak dan je persoonlijke ijdelheid, en in dit opzicht heeft dit ‘incident’ wel degelijk een voorgeschiedenis. Ik houd geen archief van zulke dingen bij; maar ik wil je slechts herinneren aan de nooit opgehelderde bewering van jou destijds tegen mij, dat Zijlstra met Forum zou ophouden, als jij eruit ging. Dat verhaal moest mij later blijken op een pertinente onwaarheid te berusten, die je, toen ik je er naar vroeg, ook niet hebt kunnen verklaren. Toen al kreeg ik het eenigszins onaangename gevoel, dat je het tijdschrift wilde gebruiken voor persoonlijke ijdelheidsmotieven; ik heb dat gevoel onderdrukt, omdat ik nu eenmaal een minder heftig temperament heb dan Eddy en de herinnering aan een in veel opzichten aangename samenwerking moeilijker kon wegcijferen. Zoo zijn er meer kleinigheden geweest, die mij in die meening moesten versterken. Je behoeft hier niet te denken aan beïnvloeding door Eddy of anderen; die overtuiging is zeer

langzaam bij mij gegroeid, en het feit van deze keer gaf den doorslag. Ik wil erkennen, dat het daarom tot een onjuiste reactie aanleiding gaf.

Ik hoop, dat je met deze erkenning tevreden kunt zijn en de zaak verder uitsluitend principieel bezien. Je weet evengoed als ik, dat wij bij het begin van Forum afgesproken hebben (op gronden, die ik hier niet behoef te recapituleeren), dat het tegenover de buitenwereld absoluut wenschelijk was, dat jij geen redacteur werd. Dat wij daarom de redactioneele zaken nooit buiten jou om behandelden, kon je bewijzen dat wij in die formaliteit een noodzakelijke beginselverklaring zagen en gèèn poging, om jou als louter 'tusschenpersoon' te beschouwen. Daarom kwetst het mij te meer, dat je met alle geweld tegenover die buitenwereld, dus om je ijdelheid te bevredigen, die aangename verhouding hebt willen omzetten in een formeele 'gelijkschakeling', die wij niet kunnen aanvaarden. Je toelichting in dezen accepteer ik niet. Je wist precies zoo goed als ik, dat bij deze redactiewisseling alles afhing van een juiste verhouding tegenover de groepen van lezers en medewerkers, alleen daarom al had je een dubbelzinnigheid moeten vermijden. Maar bovendien: wat er staat, *is* niet dubbelzinnig! Er staat, dat jij als secretaris deel uitmaakt van de redactie! Als je handeling dus niet een vergissing, maar opzet is geweest, is zij de handeling van een onverantwoordelijke! Als je meende, dat het 'altijd zoo geweest was', had je mij toch minstens even kunnen raadplegen over zulk een verandering. Je weet toch zeker, dat aan een cursief gezette beginselverklaring tienmaal zooveel aandacht wordt gehecht als aan een gewoon artikel. 'Kwade trouw' neem ik ook niet aan; ik neem aan, wat ik je geschreven heb: een ijdele geste.

Om nu de zaak nog even scherp te stellen. Ik erken, dat ik je het recht van motiveering van je handeling niet mag ontnemen, en ben dus bereid, met jou in een bijeenkomst van Zijlstra, van Vriesland, Maurice Roelants en ev. nog andere redacteuren de aangelegenheid te behandelen. Maar van wat ik gezegd heb over je persoonlijke motieven kan ik, dat zeg ik je bij voorbaat, geen woord terugnemen: en op grond daarvan acht ik verdere samenwerking tusschen jou en mij uitgesloten. Ik kan niet met iemand samenwerken, van wien ik moet vermoeden, dat hij ieder oogenblik, en zelfs een belangrijk oogenblik voor Forum, kan gebruiken om er zijn eigen belang mee te dienen, zóó zelfs, dat de abonné voor een onjuiste stand van zaken wordt gesteld, zonder dat de redacteuren er iets van weten. Zooals ik je al schreef, gevoelens van wrok heb ik niet en die zullen dus ook niet bewerkstelligen, dat er aan het verloop van zaken ruchtbaarheid wordt gegeven; ik wil je zelfs in het Jan.-nummer bedanken voor de gewichtige diensten, die je aan Forum hebt bewezen, want daar is geen woord leugen bij; mijn inzicht in dit geval en de voorgeschiedenis verhindert niet dat ik blijf zien, welke diensten je voor de goede zaak over had: ook ben ik niet zoo naïef, om dat *alles* aan persoonlijke ijdelheid toe te schrijven. Dus stel *ik* je voor, dat je eenvoudig bedankt als secretaris, met den bovenvermelden afloop; wil je dat niet, dan ben ik bereid met jou in de gezegde vergadering te verschijnen.

In verband met de vertraging, door het incident ontstaan, verzoek ik je (wat je trouwens vanzelf al gedaan zult hebben) voorloopig de secretarieele werkzaamheden te blijven waarnemen, o.a. de zaak van het inleidend artikel in Jan. V.V. heeft daarvan de copie verloren, zoodat ik graag wilde werken met de copie, die ik je toezond.

gr.

Menno ter Braak

Doorslag: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

Londen, 14 december 1933

14-12-1933

W.t.B.

Je brief van 9-12 kreeg ik eerst gisteren in handen, ik kom er nog op terug als ik weer in Holland ben. Het is me, door een samenloop van omstandigheden (ik ben nog slechts een paar dagen van de volgende week in Holland), niet mogelijk nog iets voor het Januari-nummer te doen. Je zult wel willen aannemen, dat dit onmacht is en geen onwil.

Het was aanvankelijk mijn plan om van hier via Antwerpen terug te komen, mede om Vlaamsche copij te verzamelen, en ik had daartoe met Maurice reeds een afspraak gemaakt; deze heb ik nu uiteraard afgelast. Ook heb ik M. de reden van mijn uittreden medegedeeld.

Ook Zijlstra is op de hoogte en Mej. van Dijk heb ik verzocht alle binnenkomende zaken aan jou door te zenden.

Slauerhoff, die zijn nieuwe roman grootendeels klaar heeft, heb ik heb ik geraden met jou in contact te gaan.

Copij heb ik (behalve een paar zeer oude verzen van Vestdijk) niet onder mijn berusting.

Tot nader dus,
met groet
Bouws

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Everard Bouws
aan
Menno ter Braak

19 december 1933

19 Dec. 1933

W.t.B.

Vanmorgen ben ik uit Engeland teruggekeerd, ik had dus niet eerder gelegenheid om op je brief van 9/12 te antwoorden. Deze brief is in tegenstelling met het dwaze briefje van 8/12, voor mij in beginsel volkomen acceptabel en ik wil beginnen met je te danken voor de uitvoerige motiveering van je houding.

Waar je je zooveel moeite gegeven hebt om tot de kern van de kwestie te komen (ik zelf zie deze kant van mijn karakter met een, van jouw formuleering, eenigszins afwijkende nuance), meen ik nog wel eenmaal je aandacht te mogen vragen voor wat commentaar op eenige punten van secundair belang.

1. Ik ontken met de meeste stelligheid, dat mijn correctie bedoeld was om tegenover de buitenwereld de indruk te vestigen, dat ik 'gelijkgeschakeld' was. Zoover ik heb kunnen nagaan hebben onbevooroordeelde lieden deze indruk niet gekregen, zoodat er geen aanleiding is om je dienaangaande te veel zorgen te maken. Deze correctie berustte, primo, op mijn (blijkens je brief, volgens jou) onjuiste opvatting, dat een redactie-secretaris *als zoodanig* deel van een redactie uitmaakt; secundo, op mijn, ijdelheid te noemen, zucht om 'er bij te zijn'. Deze laatste was het ook, die me voor eenige weken, ingaf je te verzoeken dat persbericht aan te vullen met mijn naam.

2. Ik ontken met nadruk, dat ik inzake die kwestie der opheffing bij mijn vertrek, onwaarheid gesproken heb. Tenhoogste is hier sprake van een misverstand mijnerzijds over een uitlating van Zijlstra. Nietemin erken ik, dat de indiscretie, welke ik begaan heb door tegenover Eddy en jou het een en ander 'los te laten', weer op ijdelheidsmotieven terug te brengen is.

3. Mijn verklaring over tijdnood als reden van het niet toezenden van een revisie van 'Ondergang' was geenszins een gelegenheidsargument: ik kreeg de proef op Vrijdagmiddag 1 December, tegelijk met de finale revisie van de rest, welke ik 's avonds corrigeerde. Zaterdag 2 Dec. kon ik je niet opbellen omdat ik wist, dat je onmiddelijk uit school op de trein naar Brussel moest en ik wilde de zaak niet verder ophouden, omdat we toch al zoozeer over tijd waren. Ik herhaal, dat ik je er op Dinsdag d.a.v. niet over gesproken heb omdat ik toen het geval reeds vergeten was.

4. Het komt mij voor, dat er weinig verband is tusschen mijn (toegegeven) karakterfout en de stelling op pag. 2 van je brief, dat ik de neiging zou bezitten, blijkens deze affaire, om 'Forum' ten dienste van mijn persoonlijke belangen te gebruiken. Ik verlang hier geen verdere toelichting, alleen wensch ik aan te teekenen, dat ik in de literatuur geen belangen heb, wel belangstelling. Mijn 'belangen' liggen, zooals je kunt weten, op geheel ander terrein. Waarschijnlijk benader ik je bedoeling door voor 'belangen' 'neigingen' te lezen. In dit geval is mijn commentaar onder 1; ook op deze stelling van toepassing.

En hiermede is deze kwestie voor mij afgedaan. Het schijnt me weinig zin te hebben om nu nog te gaan debateeren over het al dan niet wenschelijke van het redacteurschap van een niet-schrijver; principieel sta ik op het standpunt, dat een goed georienteerd niet-schrijver zeer zeker redacteur van een literair tijdschrift kan zijn. Maar grif geef ik toe, dat in de gegeven omstandigheden de verhouding, welke wij indertijd in Gistoux hebben vastgelegd, de juiste is geweest. Hetgeen aan de andere kant weer niet weg neemt, dat ik niemand zal aanbevelen om op dergelijke basis een tijdschrift op te gaan zetten. De praktijk heeft geleerd, dat zelfs bij figuren als Eddy en jij de literatoren-natuur toch altijd nog iets sterker is dan de leer van goede wil en goede bedoeling. Je zult nog heel wat moeten groeien voordat je werkelijk toe bent aan de levenshouding, die je zoo prachtig in 'Politicus' hebt geformuleerd. Zooals je ook jezelf in '31 het 'Carnaval der Liefde' waar hebt gemaakt.

Ik hoop, Menno, dat dit afscheid nu verder zonder ill-feeling zal kunnen blijven, voorzoover het mij betreft is er geen reden elkaar nu verder als vreemden te beschouwen. Wensch je geen verdere omgang, dan moet ik me daarbij natuurlijk neerleggen, kunnen we elkaar zoo af en toe eens ontmoeten, jij als de schrijver en ik als de koopman met belangstelling voor de letteren, dan zal mij dat aangenaam zijn.

Wat ik nog aan copy onder me had, heb ik reeds aan Mej. van dijk doen overhandigen, de inleiding voor Januari zond ik indertijd, onmiddelijk na ontvangst, per expresse aan Maurice.

Met groet,
Bouws.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum

aant.

aant.

Menno ter Braak
aan
Everard Bouws

Den Haag, 3 januari 1934

den Haag, 3 Jan. 1934
Pomonaplein 22
tel.393759

B.B.

Door de drukte verbonden met mijn verhuizing en baansverwisseling verzuimde ik nog je op je laatsten brief te antwoorden. Ik ben je erkentelijk voor je openhartige behandeling van de zaak en verklaar mijnerzijds gaarne, dat ik alles als voorbij en afgedaan beschouw, zoodat je alle rancune voor uitgesloten kunt houden.

Je zult ook zien, dat ik in no. 1 van Forum je verdienste volledig heb erkend en dat van de redenen van je heengaan niet gerept wordt. Afgezien van al dit officieels, dank ik je namens mijn eigen persoon nog eens voor de aangename samenwerking in deze ‘branche’, en ik wensch je verder alles goeds in 1934.

v.gr.,
Menno t.B.

Origineel: Den Haag, Letterkundig Museum